

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ בראשית (התוועדות ב), ה'תשכ"ז

בלתי מוגה

חלק א – יו"ל לימים ראשונים דחג הסוכות, ה'תשע"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ואחת לבריאה

– ופרצת –

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הילד חייל ב„צבאות השם“

לוי יצחק שיחי

ליום הולדתו השלישי, מחרת יום הכיפורים, ה'תשע"א – ופרצת

ולרגל ה„אפשערעניש“ שלו

ולזכות אחותו חנה מרים שתחי

נדפס על ידי ולזכות הוריו

הרה"ת ר' שמואל צבי וזוגתו מרת נעכא שיחי אַזימאָו

ולזכות זקניו

הרה"ת ר' משה ניסן שיחי אַזימאָו

הרה"ת ר' זלמן מענדל וזוגתו מרת רחל שיחי סטמבלר

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

והוא ע"ד מה שאמרתי לב"כ ממזרחי, שרצה להוכיח לי ע"ד קדושת הארץ וכו' ומצות ישוב ארץ ישראל וכו',

ואמרתי לו, שלא רק בהנוגע למצות ישוב הארץ, שכמה דיעות בזה אם מצוה היא מן התורה או לא, אלא גם בהנוגע למצות תפילין שהיא מצוה מן התורה לכל הדיעות, ולא עוד אלא שהוקשה כל התורה לתפילין, הנה כל בר בי רב יודע, שמי שישתחוה לתפילין, ה"ז ענין דע"ז, ומי שיאמר שמצות תפילין דוחה כל התורה ה"ז או עם הארץ או אומר ענין שהוא היפך האמת, ועד"ו הוא גם בנוגע למצות ישוב הארץ, שאין זה מתיר ענין של ריבית, שמירת שבת, כשרות נשואי תערובות, העמדת שומר-שוטר [ש]לא יבזו ולא עוד שיתנו כבוד לפסלו של אותו האיש וכו' וכו'.

בכלל הנני זהיר בדבור כהאמור כנ"ל, ועוד זאת שאין רצוני לנגוע באיזה מהמגביות, שיש בהם גם חלק טוב, וביחוד שהרי עניני בנין ולא מלחמה והריסה, מלבד שמכריחים אותי לצאת מגדרי, וגם לכת"ר לא הייתי כותב כל הנ"ל לולי החשש שאפשר יפרש שתיקתי באופן שאינו מתאים להמציאות, וגם עתה באתי בקיצור בכל האמור...

בכבוד וברכה.

נ.ב. הגיעתני שמועה שהיתה שיחה לכת"ר עם הרב מבריסק שי' בהנוגע לחזית לבחירות — ואתענין לדעת תוכנה, והעיקר התוצאות ממנה. השקפתי בזה ידועה וכמדומה כבר נתפרסמה באה"ק ת"ו, והיא, שלדעתי, הכרח השעה שתהי' חזית של כל המפלגות שהתכנית שלהם היא שמירת הדת, ומוכרח ג"כ שלא יהי' זה אלא חזית לבחירות ולא לאחר זה, כי בכל חזית הנמשכת, הרי בסגנון חז"ל תתאה גבר, משא"כ חזית לבחירות שאינה אלא ונוגעת רק לבחירות ואסיפת קולות, ובאם מצד איזה סיבות, ישנה אפשרית רק חזית המפלגות גם לאחר זה או ביטול החזית, גם לבחירות, מותר לבחור בביררה האחרונה, שהרי היזק החזית לזמן ממושך, ההיזק שלה ברור, ובממדים גדולים, ותועלת החזית לבחירות יש מקום לפקפוק.

שהוקשה כל התורה לתפילין: קידושין לה, א. ושי"נ.
השקפתי... שלדעתי כו': אג"ק חכ"ו אגרת ט'תרמח"ט, ובהנסמן בהערות שם.
בסגנון חז"ל: פסחים עו, א.

Published and Copyright 2010 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408

Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5771 • 2010

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

סדר ועימוד בתכנת „תג". הפצה בארצות-הברית: (718) 735-4585

כאמור בראשית מכתבי אין זה מעניני כלל וכלל להרבות בהיפך זכותם של בני אפילו אחדים מהם, אבל אתאפק לא אוכל, כיון שמקשה כת"ר ממאמרי חז"ל, הרי יש לו להקשות לאידך גיסא ממחז"ל מפורש (יומא סט' ב') אשר יצרא דעבודת כוכבים בטל, והרי עד לשנת תשי"ח לא היתה כזאת בישראל אשר בשם כלל ישראל יעשו כל הענינים שהוא [לא] רק אביזרייהו דיצה"ר אלא מהדרים בכבודו, וכהענינים הנעשים בנצרת ובשאר המקומות וכו', ולא עוד אלא שנחקק בתורת חוק ועוד ועוד, ומה שמבהיל, שאין איש פוצה פה ומצפצף, ולא עוד אלא שבראש ענינים אלו יעמוד דוקא איש שומר תורה ומצות, שומר באמת, ונלחמים על זה. ידוע התירוץ דאין יד ישראל תקיפה וכו' וכו', אבל נוסף על הענין שאין זה מחויב בסגנון חז"ל לדקדק עליהם יותר מישראל — להבדיל — הנה מוטב לוותר על כבוד ארץ ישראל זו, ולעבור על האיסור דלא תחנם, מלהכריז ר"ל יצרא דע"ז בשם רבבות מישראל עכ"פ, ולדעת כמה בשם כלל ישראל.

סכום השקפתי בהנוגע להגאולה ובכלל עניני יהדות הוא, שלמאמינים רק אבן בוחן אחת ישנה, לדעת מהו הטוב ומהו היפך הטוב, והוא: אין זה משפיע על קיום מצות בפועל, ואם רואים ששינוי המשטר השפיע לטוב, ה"ז הוכחה שטוב השינוי, ובאם השפיע למוטב, ה"ז הוכחה וכו' ורבבות ילדי ישראל המוזכר בירחון הרבנות הראשית, נוסף על רבבות ילדי ישראל ילידי הארץ, נוסף על אלו הנוער הנמצא בצה"ל, ה"ז לצערי הכי גדול מופת חי על כל הנ"ל.

ולהערתו, ששמע אשר כמה מנוער בני בחו"ל, מתעורר לחזור להמקורים ע"י קיום המשטר החדש וכו' — בטח נודע גם לו, שלאחרי התקופה הראשונה, הנה בהנוגע לקיום התורה ומצות, הרי אדרבה מביאים כ"ש וק"ו שאם באה"ק מתנהגים באופן מסוים, פשיטא שבחו"ל אין להוסיף על זה,

והדבר הוא מובן מהמובא ברמב"ם סוף הלכות מלכים, והוא בהשמטת הצנזר, שאמונת הנוצרים והישמעאלים סללו הדרך וקרבו לאמונת האחדות, אבל בודאי איש לא יביא ראיה מרמב"ם זה, שאין זה ענין שאמונות אלו הם היפך מאמונת ישראל וע"ז, ומובן שאיני דן בזה בפס"ד השו"ע שאמונת הישמעאלים אינה ע"ז כי לא בנקודה זו אָנו דנים.

אביזרייהו דיצה"ר: כ"ה בהעתיקה שתח"י. ואוצ"ל: יצרא דע"ז (כאמור לקמן בסמוך). בפס"ד השו"ע: אדה"ז או"ח סקכ"ח סנ"א. וש"נ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ימים הראשונים דחג הסוכות הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון (התוועדות ב, המשך להתוועדות יום שמח"ת), ה'תשכ"ז — הנחה בלתי מוגה (שאר החלקים י"ל אי"ה בשבועות הבאים).

*

בתור הוספה — כמה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות קודש — מילואים" מהשנים תרפ"ה-תשל"ה, שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום ההילולא י"ג תשרי, ה'תשע"א (ופרצת),
ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ ז"ע
מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל
ברוקלין, נ"י.

מובן שיודע אני מכל אותן הקושיות שמביאים מקדושת הארץ וכו' ושתמציתם הובא ג"כ במאמר דמר שרגאי מאז, שכנראה בא במענה על הנדפס בעתון הבקר, אלא ששוכחים פרט אחד, שהוא המבטל כל ראיות וקושיות אלו, שכל מאמרי רז"ל האמורים בתקפם עומדים בעת שלטון טיטוס ואספסינוס לאחר חורבנו של בית המקדש מאז ועד עתה, והרי אין איש אומר, שבעשרה באב, כשנגמרה שריפת בית אלקינו, הרי זה היתה זמן גאולה ולא גלות.

וזאת להעיר אשר בכלל טשטוש הכי מבהיל בכל הפולמוס בשטח האמור שכשמתחילים להוכיח צדקת המשטר הנוכחי ממאמרי חז"ל ורז"ל מביאים רא' מדברי חז"ל בלי כל שייכות להמשטר הנוכחי, ועד"ז הוא הראיות גם על מצב ההוה, פשוט שיש להבחין בין אותן הענינים שהיו בלא"ה ואין להם כל שייכות להמשטר, ובאם רוצים באמת להבהיר המצב, ה"ז תלוי בהנקודות שנתחדשו ע"י המשטר או עכ"פ נתבססו ונתפתחו ע"י משטר זה.

מה שמתמיהני, היא קושית כת"ר ממרז"ל הידוע, אין לך קץ מגולה מזה (סנהדרין צח' א'), דעפ"י זה למה לו להביא רא' ממקום שלא נאמרה שנה בדיוק, ובכלל יש מקום לשקו"ט, אויף צו דינגען זיך, ולדוגמא עיי"ש ברש"י שצריכה להיות נתינת הפירות בעין יפה אז יקרב הקץ, הרי לכת"ר שני תנאים, והרי עין יפה הוא מושג שלא נתפרש כאן, ויש לפרשו חטים ככליות, ומוסיף רש"י עוד, שאז יקרב הקץ, ותו לא מידי, והרי עדיפא הוי' לי' להקשות, לא רק מכל אותן הקצים המבוארים ע"י גדולי ישראל ופוסקי ישראל, שהשנה מפורשת ומבוארת בהם, ולכל לראש מזהר הק' ובפרט בשנה הזאת יש בו, והרי אין איש שיאמר עתה, ששנת ת"ח נפסק הגלות ובאה הגאולה, ואדרבה הכל מודים שהיתה צרה לישראל, והיות הודאה זו מפני שראו בעיני בשר, איך שנהרגו אלפים ורבבות מישראל על קדושת השם, וענין הגאולה הוא היפך הדבר, ואין מוכרחים לרא' לזה, ועד"ז כשרואים שכתוב בירחון רבנות הראשית פתקא ובשטח הרוחני דתי הירוד וכו' רבבות ילדי ישראל וכו' ואחרון הכביד וכו', הרי גם זה הוכחה ברורה לא פחות מהוכחה האמורה, שנכנסנו לתקופת גלות הכי איומה, וככתבי אז, שעתה נלחמים נגד בית אלקינו בכלי זיין שבעצם שייכים לקדושה, ובלשון הכתוב מהרסיך ומחריביך ממך יצאו.

בהנוגע לאיזה מעניני אה"ק ת"ו: ראה גם אג"ק חכ"ו אגרת ט'תריג (ע' מה ואילך), מכ' לרש"י זיין, בשלילת שיטת אחלתא דגאולה כו', ובהנסמן בהערות שם. ובלשון הכתוב: ישע"י מט, יז.

הנה במכתבי הנ"ל — הבאתי רק הענינים הכי ברורים לדעתי בענין, שגם הם רבים הם. והשמטתי בכוונה כל דבר וענין שיש להתפלפל, אפילו באם תהי' המסקנא לאיסורא — וטעמי פשוט — בהתחשב עם טבעי בני"א: כשאין רצונם במסקנא איזה שתהי', לוחמים במסקנא בענינה החלש מבלי להזכיר שזה בא כסניף. ועפי"ז מובן — שבהנ"ל לא נכנסתי לנקודה האמורה, כיון שיש כאן מקום לשקו"ט. וכמרומו גם במכתבי, הנה לאידך גיסא — לא רציתי להדגיש עוד יותר כוונתי, והיא שהמשגח עצמו גם הוא מסוג האמור, שהרי משתמש בהמים והאור ועוד ועוד. גם כבר ברור מפי עדות, ששומרים היין רק ממגע אינם יהודים, אבל לא ממגע הצוות ובראשם רב החובל — שבשלחן הוא היו"ר וכו', וממלאכתו — הם עניני כתיבה וכו' וגם ביום הש"ק.

בהנוגע לעצם השאלה, לדעתי לא רק ישנו מקום לשקו"ט, אלא שקרוב יותר לומר שחותם בתוך חותם כגון דא אינו מועיל. וכמו הדין דשו"ע סי' קנ"ו סעיף ו' ועוד, ואכ"מ.

(ג) במ"ש אודות ההד שעוררה תגובתי בהנוגע לאיזה מעניני אה"ק ת"ו, ומקשה שהרי זהו עוד יותר מהאמור מאז ע"ד קושי הגלות,

איני יודע אם לענות גם על זה, שהרי ממנ"פ, באם תוכיח השקפתי באופן שגם כת"ר יקבלה, ה"ז יפריע את מנוחתו וכו' ובאם תהיינה הראיות שלי באופן שלא יקבלם, הרי מה בצע שתהי' עוד נקודה, להרבות בנקודות וחילוקי דעות, בכ"ז פטור בלא כלום איני רוצה ומכמה טעמים וכולי האי ואולי,

ובעצם איני זקוק לראיות מחו"ל, שהרי מספיק באם יקראו עתה העתונים והירחונים ממפלגת המזרחי, פועל המזרחי, מדגיש הנני עתה, לאחרי שיצאו מהקואליציא וככל שמתקרבים זמן הבחירות, ויראה שם יסודות השקפת-עולם אודותה כתבתי.

ומספיקה דוגמא הירחון של הרבנות הראשית, קול תורה חוברת שז"ע נתקבלה, מחדש אלול תשי"ח, בהכותרת, אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ובסגנון רז"ל, כמה עלובה עיסה שנחתומה מעיד עלי',

(**) שו"ע או"ח תקצ"א, ב.

שו"ע סקנ"ו ט"ו: כ"ה בהעתקה שתח"י, והוא טה"ד דמוכת. ואולי הכוונה ליו"ד סקל"א ס"א. ובסגנון רז"ל כמה כו': ב"ר פלי"ד, יו"ד.

בס"ד. שיחת ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון, ה'תשכ"ז

— התועודות ב, המשך להתועודות יום שמחת-תורה —

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה.

א. התועודות זו באה בהמשך לשמחת-תורה, כך, שנמשכת עדיין השמחה דשמח"ת, שהרי כל זמן שלא ערכו הברלה מהיו"ט דשמח"ת, נמשך עדיין הענין דשמח"ת.

ולהעיר, שאע"פ ששמח"ת הוא יו"ט שני של גלויות, הרי יש בו גם התוקף דשמיני-עצרת, דכיון שבנ"י עושים מיום אחד שני ימים, הרי בודאי שהקב"ה נותן להם שכר על עבודתם, כך, שגם בשמח"ת ישנו התוקף דשמע"צ. וזהו גם מ"ש במדרש¹ "אמרה כנסיי בארץ ישראל הייתי שומרת יום אחד, עכשיו שני ימים, סבורה הייתי לקבל שכר על שניהן, ואיני מקבלת אלא על יום אחד", היינו, ששני הימים הם כמו יום אחד, ובמילא, יש גם בשמח"ת התוקף דשמע"צ.

ועוד זאת, שע"פ הפס"ד ש"מעלין בקודש"² [שיש דעות שזהו מן התורה]³, ואפילו להדעות שזהו רק מדרבנן³ (כפי שמשמע גם משו"ע של רבינו הזקן⁴), הרי "חמורים דברי סופרים כו"⁵ (כמובא גם בשיעור היומי בתניא⁶), ניתוסף בזה גם ענין השמחה שמצד יום השבת, שהרי ענינו של יום השבת הוא תענוג, וידוע שתענוג כולל גם ענין השמחה⁷.

ונוסף לכך, מודגש ענין השמחה ביום הש"ק זה מצד השייכות של יום השבת לערב שבת, כמארז"ל⁸ "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", כך, שיום השבת תלוי בערב שבת, והרי ערב שבת זה הי' שמח"ת.

ובפרט ע"פ הדין שדבר ש"איתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא"⁹, וידועה החקירה בענין "בין השמשות", אם הוא יום או

(1) שהש"ר פ"א, ו (ה). הובא בלקו"ת

(2) ברכות כח, א. וש"נ.

(3) ראה אג"ק ח"ה ע' שלא. ח"ד ע' קפח.

(4) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1091 בהערה 31.

(5) ע"ז ע' נד. ס"ע קצ. לקו"ש ח"ג ע' 31.

(6) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1091 בהערה 8.

(7) ע"ז ג, ס"ע א.

(8) ע"ז ג, ס"ע א.

(9) ע"ז ג, ס"ע א.

לילה, ויש דעה שזוהי מציאות שכוללת יום ולילה¹⁰, ועפ"ז נמצא שבין השמשות של יום השבת כולל גם יום שמח"ת, ובמילא, "איתקצאי לכולי יומא", כך, שיום השבת כולו שייך וכולל הענין דשמח"ת. ונוסף לזה יש ביום הש"ק זה גם הענין ד"אסרו חג", שקשור ליו"ט בקישור חזק, כלשון הכתוב¹¹: "אסרו חג בעבותים".

ב. והנה, ענינו של שמח"ת הוא — שאז השמחה היא נעלית יותר מהשמחה של חג הסוכות, כי השמחה של חג הסוכות היא שמחה של מצוה, ואילו השמחה של שמח"ת היא שמחה של תורה, ובזה גופא — לא רק שישאל מקבלים מהתורה, אלא גם שישאל משפיעים בתורה, וכפי שהדבר בא לידי פועל — שבנ"י גורמים שמחה אצל התורה, והרי ידוע¹² שהדבר הגורם צריך להיות נעלה יותר.

ומעלה זו של שמח"ת, שנמשכת גם ביום הש"ק זה (כנ"ל) — ממשיכים מיום הש"ק זה (ובפרט מהזמן דרעוא דרעיון) על כל שבתות השנה, ועל ידם — על כל ימות השבוע של כל השנה, כיון שמים השבת מתברכין כולהו יומין¹³.

* * *

ג. דובר בהתוועדות קודמת¹⁴ אודות פירוש רבינו הזקן¹⁵ בענין "נשמה שנתת בי טהורה היא":

"נשמה" — כשנמצאת באוצר הנשמות יחד עם כל הנשמות; "נתת" — כשמייחדים נשמה פרטית מכל שאר הנשמות כדי לירד למטה (שהרי בלאה"כ, אין חילוק בין נשמה זו לשאר הנשמות); "בי" — כשמודיעים לה מקומה למטה, בגוף פלוני, שאז נעשית בבחי' "נוסע".

ואח"כ מתחילה ירדת הנשמה למטה, ובלשון רבינו הזקן בתניא¹⁶: "נסעה וירדה כו",

— רבינו הזקן אומר זאת אמנם בנוגע לתורה, אבל, נש"י ותורה שייכים וקשורים זל"ז, כמ"ש רש"י בהתחלת התורה: "בראשית", "בשביל התורה ובשביל ישראל" —

10 ראה תר"מ חל"ו ע' 365. וש"נ.
11 תהלים קיח, כז. וראה שר"ע אדה"ז ע' ... ואילך.
12 המשך וככה תרל"ז פט"ו ופכ"א.
13 זח"ב סג, ב. פח, א.
14 שיחת ליל שמח"ת ס"ד ואילך (לעיל ע' 15) שיחת יום שמע"צ תש"ה ס"ב (סה"ש תש"ה ס"ע 53 ואילך).
15 זח"ב סג, ב. פח, א.
16 (16 פ"ד (ה), ב).

ובמאמרי חסידות באיזהו מקומן, שהכל תלוי לפי האקלים, ואינו רוצה לחלק בזה בין פסח וסוכות — לחג השבועות.

מובן שאי אפשר להקשות על ענין מזה שלא נראה אותו הענין — גרידא, שהרי הגורם לשאלה, מפני שמחולק חג השבועות בעיקרו ויסודו מחג הפסח וחג הסוכות. ומ"ש בהנוגע להאקלים, מובן שזהו שייך לענינים שאינם תלויים בהאדם, כי אם בקביעות בית דין או בענינים דמקדשי וקיימי. והרי שתי הנקודות אינן בחג השבועות. ומעין דוגמא לדבר האמור, בהנוגע לספירת אשה, שוסתה תלוי בימי החדש, ז.א. בקדוש בית דין, ולאחרי כן נצטוה, וספרה לה שבעת ימים, שלדידי פשיטא, שבאם תעבור קו התאריך באמצע מנין זה, הרי עלי' לספור סה"כ שבע פעמים כ"ד שעות, מבלי להתחשב עם השינוי שחל ע"י נוהג דקן התאריך, שהרי הכתוב אומר שבע ימים, ותו לא מידי. ואין חילוק בין שבעת ימים לשבעה שבועות, כמובן ופשוט לדעתי עכ"פ.

דא"ג בחג הסוכות זה נזדמנה לי שאלה בהנ"ל, והוא — שאחד נסע מכאן בחול המועד סוכות באוירון באופן שעובר קו התאריך בחוהמ"ס, והעירוני שימת לבבו, שנכנס לסבך שאלה שקשה לפותרה, והוא בהנוגע לאמירת הקרבנות בתפלת מוסף, בעת המצאו באוירון, שהרי אי אפשר שיתפלל ב"פ תפלת מוסף, וגם זה לא יועילנו. ובעת המצאו באוירון, הרי לא נפתרה השאלה בבירור — לאיזה מקום שייך, [למה יחויב להתחשב עם חוק או"ה שתיכף כשעוברים הקו, משנים הם התאריך], משא"כ כשבאים למקום מושב בנ"י. וכמובן המדובר הוא באשכנזים. וי"ל שינהג כמנהג הספרדים** (מאז ואולי גם עתה) שאין לומר הפסוקים, כ"א ככתוב בתורתך. ולאידך גיסא — כיון שכל ימיו נהג לומר הפסוקים הרי י"ל בזה האידנא קבעה — כאשכנזים — חובה, ומחויב בזה.

(ב) במ"ש בהנוגע למכתבי אודות האניות, האם היתה כוונתי, שיהי' יינו של מחלל שבת בפרהסיא, אסור אפילו בלא נגיעה.

(* מהד"ת א, ח.)

באיזהו מקומן: תר"ח בשלה רמ, א. וש"נ.
וספרה .. ימים: מצורע טו, כח.
האידנא .. חובה: טואו"ח רסרל"ה.
למכתבי אודות האניות: אג"ק חכ"ד אגרת ט'קנו, ובהנסמן בהערות שם.

ות"ח ת"ח על תשורתו זו, ומתוך גלגול וחזור וניעור כאן מקום אתי להביע ג"כ תודתי על הקבלה בזמנו של שני חלקים הראשונים.

ויהי רצון אשר ירבה חיילים לבסס לגלות ובפרסום טעמי דינים ומנהגי ישראל, אשר גם הם יסודותם בהררי קדש, שהרי מנהגם של ישראל תורה היא, וידוע דברי הרשב"א, שאפילו מנהג נשים זקנות אין מבטלים מפני ס' רבוא וכו',

ומובן הענין באר היטב בפנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות, בסידורו לרבנו הזקן דרוש שער הסוכות בסופו ובכ"מ.

בברכת הצלחה בהאמור לבשו"ט גם מפעולותיו כרב מנהיג ק"ק ע"מ להעלותם מחיל אל חיל במסילה העולה בית אל. בברכה.

ג

ב"ה, יט' מ"ח תשי"ח
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
צנמ"ס וכו' מוהרש"י שי'

שלום וברכה!

במענה למכתביו שנתקבלו בימי הרחמים והסליחות, ולא הי' הזמן גרמא, ביחוד בענינים כאלה שאינם מדברים בזכותם של אחדים עכ"פ מישראל, לענות עליהם, וכיון דאידיחי לאידיחי לאחרי חדש הכללי הוא חדש תשרי וסמוכות שלו, ואתו רב הסליחה.

(א) במ"ש אודות השאלה דקביעות חג השבועות, באחד שעבר את קו התאריך באמצע ימי הספירה, ומקשה מהמובא בשו"ע לרבנו הזקן*

מנהגם של ישראל תורה היא: ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז או"ח סוסק"פ. סת"ל"ב ס"א. סתני"ב ס"ד. סתצ"ד סט"ז. ועוד.
דברי הרשב"א: ח"א ס"ט.
שער הסוכות בסופו: רסט, ב.

ג

מוהרש"י: זוין, ירושת"ו. אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"ל אגרת יא'תקפ, ובהנסמן בהערות שם.

קו התאריך .. הספירה: ראה גם אג"ק חכ"ו אגרת ט'תשנט, ובהנסמן בהערות שם.

וסדר הנסיעה הוא: לכל לראש — "טהורה היא", בעולם האצילות, ואח"כ "אתה בראתה אתה יצרתה ואתה נפחתה בי" — בעולמות בי"ע, ועד "ואתה משמרה בקרבי", שזוהי המעלה הכי גדולה שיש בנשמה, שזהו"ע של הרגש פנימי.

ועל זה אמר רבינו הזקן, שהעיקר הוא הרגש פנימי, וענין זה צריך להיות באופן של "ערוכה בכל".

ופירוש הדברים:

כתיב¹⁷ "ערוכה בכל ושמורה", ופירשו חז"ל¹⁸ "אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת".

וכמו"כ צריך להיות הענין דהרגש פנימי באופן ש"ערוכה בכל", "ערוכה ברמ"ח אברים", ואז הרי זה באופן ד"שמורה", "משתמרת" — שזהו הענין ד"אתה משמרה בקרבי".

ד. ובתור דוגמא לענין דהרגש פנימי — סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפור אודות החסיד ר' פינחס רויזעס משקלאָוו:

נוהג הי' ר' פינחס לנסוע אל רבינו הזקן ארבע חדשים בשנה: אלול, תשרי, ניסן וסיון. פעם אחת אירע שמצד בריאות הגוף לא הי' יכול לנסוע אל רבינו הזקן לחודש תשרי, ואף שלקראת שמע"צ השתפר כבר מצב בריאותו, הנה בגלל הקור שהקדים לבוא, לא נסע לאדמו"ר הזקן גם לשמע"צ. וכאשר התוועד עם חסידים בשמע"צ, הנה באמצע ההתוועדות זעק פתאום: "אוי רבי" ... באמרו, שהרבי חושב עליו עכשיו! ...

באותה שעה ישבו בהתוועדות של רבינו הזקן אברכים משקלאָוו, ולפתע שאל אותם רבינו הזקן אודות ר' פינחס רויזעס, ואמר: פינחס רויזעס זקוק לרפואת הגוף. מה שאינני יכול ליתן לו, אינני נותן לו, אבל רפואת הגוף — הנני נותן לו!

כאשר האברכים הנ"ל חזרו לשקלאָוו, נכנסו לר' פינחס ואמרו לו שיעמיד משקה, וסיפרו לו מה שרבינו הזקן אמר אודותיו, ואז התברר, שדיבורו של רבינו הזקן אודות ר' פינחס הי' מכוון בדיוק באותה שעה שר' פינחס זעק "אוי רבי" ...

וכאשר האברכים באו בטענה לר' פינחס — ורצו להעלותו על השולחן ולכבד אותו כו' ("אים געוואָלט אַריינציילן"), כמנהג בעלי-בתים חשובים — הא מניין לך ("ווי קומט עס צו דיר")?! השיב להם

(18) עירובין נד, רע"א.

(17) שמואל"ב כג, ה.

ר' פינחס: אין זה משלי ("דאָס איז ניט איך")! שכן, בהיותי אצל רבינו הזקן ביחידות הראשונה, מסרתי לו את ה"נפש", ביחידות השני' מסרתי לו את ה"רוח", וביחידות השלישית מסרתי לו את ה"נשמה", ובמילא, הנר"נ אינם שלי, אלא של רבינו הזקן!

וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר: וזהו הרגש פנימי.

ה. ובהמשך לזה דיבר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁹ שצריך לפעול על הגוף שיהנה מדבר מצוה, ודיבר גם²⁰ אודות הענין דברכת שהחיינו, שסדרה מלמטה למעלה: "שהחיינו", ואח"כ "וקיימנו", ועד "והגיענו" — מלשון יגיעה, יגיעת הגוף, שגם במצב כזה תהי' לו הנאה מדבר מצוה.

והמשך¹⁹, שזהו כמו אצל איש-חיל ("אָ סאָלדאָט"), שבתחילה קשים עבורו סדרי הצבא, אבל לאחרי כן, כשמרגילים אותו כו', הנה גם לאחרי זמן רב, במקום אחר, ובבגדים אחרים, ניכר עליו שהוא איש-חיל. וכן הוא בנוגע לבנ"י, "צבאות ה'" — שתמיד ניכר על יהודי שייכותו ל"צבאות ה'", וגם בהיותו במצב של "והגיענו", מלשון יגיעה, שהגוף עייף ויגע, הרי הוא נהנה מדבר מצוה.

ו. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ענין היגיעה והעייפות — הי' אצל כולם. פה דחפו אותו ושם דחקו אותו, וגם האוכל והשינה לא היו בשלימות ("ניט דערעסן און ניט דערשלאָפן"), ולא כדאי לחזור ולפרט את הדברים, שאז יזכר כל אחד היכן כואב לו...

אך מ"מ צריך להיות עכשיו ענין השמחה, ובאופן שהגוף יהנה מדבר מצוה, והשמחה צריכה להיות (לא ע"י צביטת הלחיים... אלא) מתוך הרגש פנימי, באופן ד"ערוכה רמ"ח אברים".

וכמוזכר לעיל²¹ אודות דברי האישי-חיל להצ"צ, שעיקר העבודה של אישי-חיל היא לנצח ולכבוש, ועבודה זו נעשית (לא ע"י דמעות, אלא) ע"י שמחה דוקא, והצ"צ קיבל את דבריו — שצריכה להיות העבודה בשמחה.

* * *

19) שיחת יום שמח"ת ס"ב (סה"ש שם ס"ע 55).

ע' 58).

20) שיחת ליל שמח"ת בתחלתה (שם ...) וש"נ.

הוספה

א

ב"ה, ט"ז סיון תשט"ו
ברוקלין

...מסיבה נתעכב שילוח המכתב, וז"ע נתקבל מכ' מכ"ה סיון. ומש"כ ומצטער ע"ד סברת פלונית ב"פ תי' לנסוע משם וכו' — הנה אמת שיש להצטער ע"ז, אבל לא ח"ו פן יחסר דבר בעניני בית רבקה — מוסד כ"ק מו"ח אדמו"ר, כי כבר ידוע פי' כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע בכגון דא, אשר בודאי רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר. אלא שיש להצטער על הנ"ל שרוצים לעזוב חלקם היפה כו' וכו'. ומה אוכל עוד לעשות בזה: צריך כל או"א לזכות לאדם מבנ"י, ולא עוד אלא שפסקו רז"ל שזכין לאדם אפילו שלא בפניו. אבל איך אפשר לזכות לאדם בעל כרחו, כשהוא רוצה להשתמש בבחירתו דוקא להיפך ח"ו? ומי יודע אפשר שכ"ק מו"ח אדמו"ר ג"ז יעשה בזכות ההתעסקות ע"ע.

ב

ב"ה, יד' תמוז תשי"ח
ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ איש רב פעלים
מוה' גדלי' שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מעש"ק חקת וכן הפ"ש וספרו בקדש דיני מנהגי קדש של עם ישורון חלק שלישי.

א

נדפסה ב"היכל מנחם" ח"א ע' קיו.
פי' כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע: אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' מז — הועתק בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תש"ז, תשנ"ז) ע' 18. וראה סה"ש תש"ב ע' 24. אג"ק ח"ט אגרת תתט.

רוח והצלה... ממקום אחר: אסתר ד, יד.
שפסקו רז"ל שזכין כו': עירובין פא, ריש ע"ב (במשנה). וש"נ.

ב

מוה' גדלי': פעלדער, טרנטה.

(ודוגמתם בתורה — נגלה תורה ופנימיות התורה⁸⁴). ולכן, תנאי עיקרי בקטורת דיוהכ"פ — "מעלה עשן"⁸⁵, שמורה על העלי⁸⁶ למעלה מעלה⁸⁷.

ועפ"ז: הבדלת הכהנים מהעולם היא רק הכנה לעיקר עבודתם — פעולה בעולם, לא רק ע"י קרבנות וקטורת דכל השנה, אלא גם (ובעיקר) ע"י הקטורת דיוהכ"פ.

והבחינה לזה היא, כאשר הכהן יוצא חוץ לביהמ"ק לחוצות ירושלים, ולהשפיע על העם שנמצאים שם שיקהלו לביהמ"ק, ע"י התקיעה בחצוצרות⁸⁸ (שמורה על איחוד שני חצאי צורות, ישראל וקוב"ה), שזה מוכיח שעבודתו במשך כל ז' השנים היתה כדבעי — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ד ע' 127 ואילך.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון "הבינוני"].

* * *

84 ולהעיר, שאע"פ שגם לימוד הנגלה צ"ל באופן ד"מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו" (ברכות כב, א. וש"נ), הרי בלימוד פנימיות התורה דרושה זהירות גדולה יותר, וכידוע הפתגם שעז"נ (תבוא כז, טו) "ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה גו' ושם בסתר" — פנימיות התורה (ראה תו"מ חל"ז ע' 253. וש"נ). ולכן, גם לתנאים גדולים בנגלה דתורה יש כמה אזהרות בנוגע ללימוד מעשה מרכבה כו', כדברי הגמרא במסכת חגיגה (יג, א).

85 ראה יומא נג, א.

86 להעיר, שעלי ברוחניות, קשורה גם בגשמיות. וכפי שרואים גם בדין רשות הרבים, שאינה כמו רשות היחיד שעולה עד לרקיע, אלא אין רשות הרבים למעלה מעשרה (רמב"ם הל' שבת פ"ג ה"ג), כיון שלמעלה מעשרה לא שייך ענין שהוא חוץ מרשות יחידו של עולם (שנותן מקום לטעות כו', "כתוב והרוצה לטעות יטעה" (ב"ר פ"ח, ח)) — שמוזה מוכח שהענין ברוחניות קשור גם עם מקום גשמי.

87 וזהו גם החילוק בין התשובה דכל

ז. ענינו של שמיני-עצרת הוא — כפי שתרגם אונקלוס על הפסוק²² "ביום השמיני עצרת תהי' לכם", "כנישין תהי' לכוון", שכל בני"י מתאספים ומתקבצים יחדיו.

ולכאורה אינו מובן:

בכל יו"ט ישנו דין ש"כל איש ישראל .. כאיש אחד חברים"²³, "הכתוב עשאן כולן חברים"²⁴.

ועאכו"כ בחג הסוכות, שנקרא "חג האסיף"²⁵, והרי הענין דחג האסיף בגשמיות הוא מפני שכן הוא ברוחניות — שזהו הזמן שבו מתאספים כל בני"י²⁶.

וכמו"כ מודגש ענין האחדות במצות ד' מינים שבחג הסוכות — הן האחדות שבכללות נטילת מינים שונים ביחד, והן האחדות של הפרטים שבכל אחד מד' המינים בפני עצמו²⁷: אתרוג, "פרי עץ הדר", "שדר באילנו משנה לשנה"²⁸ — שסובל את כל השינויים שבמשך ד' תקופות השנה, ולא עוד אלא שגדל מהם²⁹, והיינו, שבו מתאחדים ד' תקופות השנה; לולב, "כפת (חסר כתיב) תמרים", שצ"ל כפות³⁰, והרי אין זה באופן שמלכתחילה יש בו רק עלה אחד, שהרי יש בו כו"כ עלים, אלא שנעשים ענין אחד; הדס, שצ"ל "תלתא בחד קינא"³¹; וכן ערבה, שגדלים באחוזה²⁷. וענין זה שבכל א' מד' המינים גופא ישנה התאחדות של פרטים, מהוה הכשרה שיוכלו לעשות מד' המינים מצוה אחת.

וכיון שגם חג הסוכות מורה על ענין האחדות — מהי המעלה של שמע"צ, שעז"נ "כנישין תהי' לכוון"?

ח. והענין בזה:

חג הסוכות קשור עם ענין גשמי — ישיבה בסוכה, ובאופן ד"תשבו כעין תדורו"³² וכו'; משא"כ שמע"צ — אין בו סוכה, לא דפנות ולא סכך וכו', וכל ענינו הו"ע של שלילה — כמבואר במפרשי התורה³³ על הפסוק "עצרת תהי' לכם", ש"עצרת" הוא מלשון מניעה ("אָפְהָאֲלֹטֵן"),

22 פינחס כט, לה. 23 ס' שופטים כ, יא. 24 חגיגה כו, א. וראה ירושלמי שם פ"ג ה"ו. 25 משפטים כג, טז. תשא לד, כב. 26 נתבאר בארוכה בשיחת יום ב' דחה"ס בתחלתה (לעיל ע' ... ואילך). 27 ראה לקו"ש חכ"ט ע' 224. וש"נ. 28 סוכה לה, א. 29 המשך וככה תרל"ז פצ"ד. 30 שם לב, א. 31 שם, ב. 32 שם כה, ב. 33 ראה פרש"י עה"פ. נת' בלקו"ש חל"ג ע' 176 ואילך.

היינו, שצריך להמנע מכל הענינים שעשו בחג הסוכות. וענין זה מורה ששמע"צ הוא למעלה מכל ההגבלות.

ולכן, דוקא בשמע"צ יכולה להיות אחדות אמיתית — כמו האחדות בענין הקרבנות: "פר אחד איל אחד"³⁴ (לא כמו בחג הסוכות שהקריבו שבעים פרים³⁵), באופן ש"היו לך לבדך ואין לזרים אתך"³⁶, והיינו, שנמצאים במעמד ומצב שלמעלה משייכות לעולם.

וזהו החילוק בין האחדות שבחג הסוכות לאחדות שבשמע"צ — שבחג הסוכות ישנם ד' מינים, שהם ענינים פרטיים, והיינו, שאף שד' המינים נעשים מצוה אחת, "אגודה אחת לעשות רצונך"³⁷, הרי "אגודה" כשלעצמה מורה שישנם פרטים שונים, אלא שמאחדים אותם; משא"כ בשמע"צ — הרי עבודת היום היא בניגון וריקוד ללא התחלקות של פרטים, שהרי רוקדים עם הס"ת כפי שהיא קשורה באבנט ועטופה במעיל, שבזה משתווים כל בנ"י³⁸, מ"ראשיכם שבטיכם עד חוטב עציך ושואב מימך"³⁹.

וזהו גם דיוק הלשון "היו לך לבדך", "לך" ולא "לכם" — כיון שאין כאן שני דברים שמתאחדים (שאו מתאים יותר הלשון "לכם"), אלא מלכתחילה יש רק מציאות אחת: "ישראל ומלכא בלחודוהי"⁴⁰ — לא כמו שני ענינים שמתאחדים, אלא לכתחילה ענין אחד — "ישראל וקוב"ה כולא חד"⁴¹.

ט. ויש להוסיף בזה:

ידוע הסיפור⁴² אודות הרה"צ ר' לוי יצחק מבארדיטשוב, שראה יהודי פשוט, סנדלר, ששמח בשמח"ת, וכיון שרצה למצוא עוד לימוד זכות על בנ"י, פנה אליו ושאל אותו, האם הוא משתתף בשיעור הגמרא, וכשהשיב בשלילה (בהרגישו שהשאלה היא בבחי' "לועג לרש", שהרי ידע מי הוא כו'), שאל אותו, אם הוא משתתף בשיעורים פשוטים יותר, עד שהתברר שאינו משתתף אפילו בשיעור ב"עין יעקב" שלומדים באיריש ("אין מאמע לשון"). ואז שאל אותו: אם כן, מה אתה שמח כל כך?! והשיב לו: גם כאשר אח עורך חתונה, רוקדים בשמחה!...

(34) שם, לו.

(35) סוכה נה, ב.

(36) משלי ה, יז.

(37) נוסח תפלת ימים נוראים.

(38) ראה גם שיחת ליל שמח"ת תשכ"ד

(39) ר"פ נצבים.

(40) ראה זהר ח"א סד, א"ב, רח, ב. ח"ג

(41) ראה זח"ג עג, א.

(42) ראה גם תו"מ חל"ב ע' 92 הערה 5.

ס"ב (תו"מ חל"ח ע' 111). וש"נ.

אלא) ע"י "מאָרש" של שמחה, והצ"צ קיבל את דבריו, ובהתאם לכך צריכה להיות העבודה מתוך שמחה של מצוה ושמחה של תורה, ולהמשיך זאת באופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"⁷², עד ל"נחלה בלי מצרים"⁷³.

* * *

יז. הביאור בדברי התוספתא⁷⁴ בענין הקהל: "אותו היום כהנים עומדים בגדרים ופרצות וחצוצרות בידיהם, תוקעין ומריעין ותוקעין [להקהיל את העם אל ביהמ"ק], כל כהן שאין בידו חצוצרות, אומרין, דומה זה שאין כהן הוא",

— דלכאורה, מהי השייכות של התקיעה בחצוצרות כהכנה ל"הקהל" להוכחה על הכהונה⁷⁵ שענינה הוא הבדלה מן העולם כדי לעמוד לפני ה' לשרתו כו' —

בהקדם הביאור בענין הקטורת (שזהו עיקר ענין הכהונה, כמ"ש⁷⁶ "ישומו קטורה באפך"), ע"פ מ"ש הרמב"ם במו"נ⁷⁷ שבאה להטבת הריח בביהמ"ק, ובפנימיות הענינים⁷⁸, כדאיתא בזהר⁷⁹ שעבודת הקטורת היא להעביר הזוהמא וטינופא דיצה"ר.

ובזה גופא יש חילוק בין הקטורת דכל השנה, שפועלת רק העברת הזדונות (שלילה)⁸⁰, לקטורת דיוהכ"פ, שהיא עבודה חיובית⁸¹ שפועלת מציאות חדשה בעולם, שהזדונות מתהפכים לזכיות — בדוגמת החילוק בין תשובה מיראה, שהיא רק מאימת האדון, לתשובה מאהבה, שמוסר את עצמו אל האהוב⁸², ועד לאהבה שמצד בחי' היחידה, "בכל מאדך"⁸³

(72) ויצא כח, יד.

(73) שבת קיח, סע"א.

(74) סוטה פ"ז, ח.

(75) כמו נטילת מתנות כהונה, שיכולים

לעשות זאת פעם אחת בשנה, כדי לשמור על

חזקת הכהונה (ראה חולין קלג, א).

(76) ברכה לג, יו"ד.

(77) ח"ג פמ"ה.

(78) להעיר מהסיפור הידוע שסיפר כ"ק

מו"ח אדמו"ר (ראה תו"מ — רשימת היומן

ס"ע שכא. וש"נ), שבין הלימודים שהי' הצ"צ

לומד עם אדמו"ר מהר"ש הי' גם הספר מורה

נבוכים, אלא שהצ"צ הי' "רוחץ" כמה ענינים

ע"פ פנימיות התורה.

(79) זו"ח שה"ש סז, ד.

(80) ע"ד מלאכה שאינה צריכה לגופה.

(81) ולא רק בשביל העברת ריח הרע כו' —

שענין זה שייך לקטורת דכל השנה,

שהיתה בהיכל, ששם הגיע ריח הקרבנות דרך

האולם שלא היו לו דלתות (מדות פ"ב מ"ג),

משא"כ הקטורת דיוהכ"פ שהיתה בקדש

הקדשים, שבינו ובין ההיכל והעזרה היו כמה

דלתות, ולשם לא הי' מגיע ריח הקרבנות.

ואעפ"כ, הי' צורך בעבודת הקטורת, ובאופן

שכל בית קד"ק הי' צריך להתמלא עשן.

(82) ומצד זה באה כללות העבודה —

כיון שאוהב מה שהאוהב אוהב (ע"ד פתגם

רבינו הזקן בנוגע למעלת אהבת ישראל על

אהבת ה', כיון שאוהב מה שהאוהב אוהב

("היום יום" כח ניסן. ובכ"מ)).

(83) ואתחנן ו, ה.

צריכים להביא את הטף, שזהו ענין נעלה יותר מהלימוד והשמיעה של האנשים והנשים, כשם שהענין ד"בנינו ערבים בעדינו" הוא נעלה יותר משמיעת התורה מפי הגבורה.

טו. ומכל זה מובן גודל השכר של מלמדי תינוקות, וכל העוסקים בחינוך על טהרת הקודש.

ולכן, צריך להשתדל בזה ביותר, ולא לחשוב שמוטב ללמוד תורה מפי הגבורה, כמו במ"ת, כמארז"ל⁶⁶ "מה להלן באימה ובריאה וברתת ובזיע אף כאן כו" — שהרי למדים מהענין דהקהל, שמעלת הלימוד והשמיעה של האנשים והנשים "כיום שניתנה בו בסיני" "מפי הגבורה", אינה מגעת לעילוי והשכר שבהבאת הטף.

וזוהו גם הטעם לגודל ההשתדלות שהשקיעו רבותינו נשיאנו בענין החינוך⁶⁷, החל מלימוד אל"ף ב"ת, והיינו, שביחד עם התעסקותם בגילוי רזין דרזין, שזהו"ע לימוד התורה מפי הגבורה, התעסקו גם בחינוך של ילדים, באופן שבמשך הזמן "ישמעו ולמדו ליראה גו".

טז. וזהו כללות הענין של "הקהל" — להעמיד חיל גדול של ילדים שבמשך הזמן "ישמעו ולמדו ליראה גו",

ועי"ז זוכים להענין ד"הקהל" שיעשה הקב"ה — "קהל גדול ישבו הנה"⁶⁸, כולל גם ילדים, כמובן מזה שהפסוק⁶⁸ מזכיר גם "הרה ויולדת", ואפילו "עיור ופיסח"⁶⁸, והיינו, שגם אלו שאפילו לאחרי ביאת משיח יהיו עדיין במעמד ומצב של "עיור ופיסח", שפטורים מן הראי"⁶⁸ — הנה על זה אומר הנביא, שגם אותם יקהיל הקב"ה, ואז ירפא אותם, ועד ש"והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים"⁶⁹, שענינה של ירושלים הוא — שלימות היראה⁷⁰.

ומזה מובן, שהענין ד"הקהל" נוגע גם עתה, כי, אע"פ שביהמ"ק חרב, הרי ידוע שהחורבן הי' רק בגשמיות, כשם שענין הגלות הוא רק בנוגע לגוף, ואילו הנשמה לא הלכה בגלות⁷¹, ולכן, העבודה ד"הקהל" ישנה בכל זמן ובכל מקום, ועאכו"כ בשנת הקהל.

ועבודה זו צריכה להיות מתוך שמחה וטוב לבב, וכסיפור הנ"ל²¹ אודות האישי-חייל שאמר לצמח-צדק שענין הנצחון הוא (לא ע"י דמעות,

אמנם, לאמיתותו של דבר, אין זו רק חתונה של אח, אלא זוהי חתונה שלו, שהרי בשמח"ת לוקחים את התורה כפי שהיא "נעלמה מעיני כל חי"⁴³, כפי שהדבר מתבטא גם בגלוי בכך שהס"ת מכוסה במעיל, והרי בענין זה שוים כל בני".

וזוהי מעלת האחדות שבשמח"ת לגבי האחדות שבחג הסוכות.

י. ובנוגע לפועל:

כאשר מסירים את המסכים וההעלמות שבין בני", שזהו ענין האחדות, אזי ניתוסף בכל הענינים,

ועד שניתוסף גם בהבנת והשגת התורה, כי, אחדות באה מצד השמחה, והרי שמחה הו"ע הבינה⁴⁴, ובמילא ניתוסף עי"ז בהבנת והשגת התורה.

* * *

יא. נוסף על ענין האחדות שישנו בכל שנה ושנה (ככל פרטי הדרגות והעליות שבזה, ועד לקריאת היום בפרשת וזאת הברכה⁴⁵: "ויהי בישראל מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל", שזהו ענין האחדות) — ניתוסף בזה עוד יותר בשנת הקהל:

ענין האחדות ישנו אמנם מיד "בבוא כל ישראל ליראות גו"⁴⁶, כמו בכל על"י לרגל, אבל אעפ"כ, אין זה מספיק עדיין, ויש צורך בהתאחדות נוספת — "הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך"⁴⁷. ובפשטות:

בעל"י לרגל — הרי נשים פטורות⁴⁸, כיון שזוהי מצות עשה שהזמן גרמא, ועאכו"כ שהטף פטורים, כיון שלא נתחייבו במצוות. ועד"ז בנוגע לגר — גר תושב או גר צדק (כב' הפירושים שבזה⁴⁹) — הנה גר תושב, בודאי אינו חייב בעל"י לרגל; וגם גר צדק, כיון שאין לו קרקע בארץ ישראל, ה"ה פטור מעל"י לרגל⁵⁰.

וזוהי ההוספה בענין האחדות שב"הקהל" — כיון שבהקהל

(48) רמב"ם הל' חגיגה רפ"ב.

(49) ראה אנציק' תלמודית הקהל ס"ב (כרך י' ע' תמו). וש"נ.

(50) פסחים ח, ב. ירושלמי פאה פ"ג ה"ז. תוד"ה מאל"י — פסחים ג, ב.

(43) איוב כח, כא.

(44) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד. (כרך י' ע' תמו). וש"נ.

(45) לג, ה.

(46) וילך לא, יא.

(47) שם, יב.

(68) ירמ"י לא, ז.

(69) ישע"י כז, יג.

(70) לקו"ת דרושי ר"ה ס, ב. ובכ"מ.

(71) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ.

(66) ברכות כב, א. וש"נ.

(67) ראה גם שיחת ש"פ בראשית, מבה"ח

מרחשון (התוועדות ב) תשכ"ד ס"ג (תו"מ

חל"ח ע' 150 ואילך). וש"נ.

חייבים גם הנשים והטף והגרים (דאף ש"כל הפטור מן הראי' פטור ממצות הקהל"⁵¹, הרי נשים וטף והגרים נתרבו בפירוש בכתוב).

יב. והנה, בנוגע למצות הקהל איתא בגמרא⁵²: "אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין? — כדי ליתן שכר למביאייהן". ולכאורה הרי זה פלא גדול:

בשעה שהאנשים באים ללמוד (לעיין ולפלפל בשקו"ט בכל אופני לימוד התורה), והנשים באות לשמוע (לשמוע ענינים חדשים בתורה, דינים הנוגעים להן, שהרי הפרשיות שקורין בהקהל נוגעים גם אליהן) — במה נחשב שכר הבאת הטף לגבי ענינים הנ"ל?

גם מצד ענין השכל בלבד — הרי לימוד התורה הו"ע של הבנה והשגה, שיש בזה תענוג ועריכות ("געשמאק"), וכפי שדרשו רז"ל⁵³ על הפסוק⁵⁴ "וכל חפציך לא ישוו בה", שאין שום דבר שמגיע למעלת התורה; ואילו הבאת הטף — שיכולה להיעשות גם ע"י משרת — איזה תפיסת מקום יש לה לגבי מעלת לימוד התורה!?

ובפרט מצד גודל המעלה של קריאת פרשיות התורה בהקהל ע"י המלך, כדברי הרמב"ם (לא בספר טעמי המצוות, אלא) בספר הי"ד בתור פס"ד להלכה⁵⁵: "יראה עצמו כאילו עתה נצטוו בה ומפי הגבורה שומעה, שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא"ל", "כיום שניתנה בו בסיני". וא"כ, לאחרי שהאנשים והנשים שומעים תורה מפי הגבורה — איזה תפיסת מקום יש לשכר על הבאת הטף!?

ואעפ"כ, הנה לא זו בלבד שזהו ענין שיש לו תפיסת מקום, אלא עוד זאת, שענין זה בא בתור הוספה על הלימוד והשמיעה של האנשים והנשים, ובאופן של שכר, ש"שכר מצוה מצוה"⁵⁶, ו"משכרה נדע מהותה"⁵⁷, וכיון שהשכר הוא על הבאת הטף, הרי מזה מובן גודל מהות הדבר, שזהו הענין הכי חשוב בהקהל — אף שלכאורה הרי זה לגמרי שלא בערך!

יג. והביאור בזה יובן מהמשך הכתוב — "ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלקיכם כל הימים גו"⁵⁸:

בפסוק זה מדובר אודות ה"טף", שבאותה שעה שהמלך הי' קורא פרשיות התורה, לא היתה אצלם הבנה והשגה בדברי המלך (ובפרט שלדעת רוב הפוסקים⁵⁹ החיוב והשכר על הבאת הטף הוא לא רק בנוגע לאלו שהגיעו לחינוך, אלא גם בנוגע לאלו שזה עתה נולדו), ואעפ"כ, הרי זה פעל עליהם במשך זמן לאח"ז — ש"ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלקיכם כל הימים גו".

וזהו הטעם לגודל השכר על הבאת הטף, עוד יותר מאשר שמיעת פרשיות התורה מפי הגבורה — כיון שע"ז "ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלקיכם כל הימים", היינו, שמעמידים ילדים שילמדו תורה ביראת שמים.

יד. ויש להוסיף, שגודל מעלת הטף מודגשת גם בנוגע לשמיעת התורה מפי הגבורה בפעם הראשונה, בעת מתן-תורה:

אע"פ שלימוד התורה הי' גם קודם מ"ת, כפי שאמרו רז"ל⁶⁰ "אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה הי", ו"מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם", ולא רק אצל האבות עצמם, אלא כמ"ש⁶¹ "ואת יהודה שלח גו' להורות לפניו", "לתקן לו בית תלמוד כו"⁶² — הרי הענין דשמיעת התורה מפי הגבורה נתחדש במ"ת דוקא, כאשר "וירד ה' על הר סיני"⁶³. לימוד התורה של האבות הי' אמנם במדרגה נעלית, שהרי האבות היו בבחינת "מרכבה"⁶⁴; אבל במ"ת נתחדש הענין דשמיעת התורה מפי הגבורה.

וכיצד זכו בני"י לשמיעת התורה מפי הגבורה במ"ת — דוקא ע"ז שאמרו "בנינו ערבים בעדינו"⁶⁵.

ונמצא, שהענין ד"בנינו ערבים בעדינו" הוא נעלה יותר משמיעת התורה מפי הגבורה, כידוע⁶⁶ שהדבר הגורם צריך להיות נעלה יותר מהדבר שנגרם על ידו.

ומזה למדים גם בנוגע לכל הזמנים, שכאשר האנשים צריכים ללמוד והנשים צריכות לשמוע, הנה קודם לזה — במעלה ובזמן —

(59) רמב"ן ואוה"ח וילך שם. חדא"ג
מהרש"א חגיגה שם. וראה אנציק' תלמודית
שם ע' תמה. וש"נ.
(60) יומא כח, ב.
(61) ויגש מו, כח.
(62) פרש"י עה"פ.
(63) יתרו יט, כ.
(64) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. וראה תניא
פכ"ג (כח, ב). רפל"ד. ובכ"מ.
(65) ראה תנחומא ויגש ב. שהש"ר פ"א,
ד (א).
(66) ראה תנחומא ויגש ב. שהש"ר פ"א,
ד (א).

(51) רמב"ם שם פ"ג ה"ב.
(52) חגיגה ג, א.
(53) ראה מו"ק ט, ריש ע"ב. ירושלמי
פאה פ"א ה"א.
(54) משלי ג, טו.
(55) שם ה"ו.
(56) אבות פ"ד מ"ב.
(57) תניא פל"ט (נג, א).
(58) שם, יג.